

Norsk senter for økologisk landbruk

Økologisk svineproduksjon

Cecilie B. Løkken

Disposisjon

- Del 1: Omfang og regelverk
- Del 2: Ulike driftsformer og uteareal
- Del 3: Praktiske løsninger
- Del 4: Helse og økonomi
- Avslutning

Del 1: Omfang og regelverk

Læringsmål: kunne de viktigste reglene innen økologisk svineproduksjon

Omfang

- 0,8% av avlspurker økologiske (2023)
- 0,6% av slaktegris økologiske (2023)
- Liten oversikt over utehold utenom de økologiske besetningene
- Det er anslått at omtrent 1 % av alle griser har tilgang til uteareal (inkludert økologiske)

Økologisk regelverk – fôr

- Økologisk fôr:
Minimum 30% egenprodusert fôr (fôr produsert i Norge og nærliggende områder i naboland kan regnes med i selvforsyningsgraden)
 - Maks 5% ikke-økologiske proteinfôrmidler til unge svin (svin under 35 kg).
- «**Grovfôr skal inngå i dagsrasjonen til svin**»
 - Halm alene er ikke tilstrekkelig

Økologisk regelverk - Areal

- Økologiske griser skal ha tilgang på uteareal
- Økologiske griser har større arealkrav enn konvensjonelle.

Eksempel for smågris/slaktegris:

Totalt inneareal konvensjonell*		Totalt inneareal økologisk**		Utearealkrav luftegård økologisk** (ikke inkludert beiteareal)
Levendevekt	m2/dyr	Levendevekt	m2/dyr	m2/dyr
Inntil 10 kg	0,15			
10-20 kg	0,20			
20-30 kg	0,35	Inntil 35 kg	0,60	0,4
30-50 kg	0,50	35-50 kg	0,80	0,6
50-85 kg	0,65	50-85 kg	1,10	0,8
85-110 kg	0,80	85-110 kg	1,30	1,0
Over 110 kg	1,00	Over 110 kg	1,50	1,2

Økologisk regelverk – Purker og smågris

- Purker skal holdes i grupper unntatt siste del av drektighetsperioden og i dieperioden
- **Purker skal ha mulighet til å gå ut senest etter 2 uker fra fødsel, og spedgrisen skal også kunne gå ut fra de er 14 dager gamle hvis forholdene ute tillater det**
 - Spedgrisene skal kunne gå inn når de har behov for det.
- **Avvenning ved tidligst 40 dager (tidligst 28 dager i konvensjonelt)**

Spørsmål – Regelverk

- Hva mener du er de største forskjellene mellom konvensjonell og økologisk svineproduksjon?

Del 2: Ulike driftsformer og uteareal

Læringsmål:

- Kjenne til ulike måter man kan drive med utegris på
- Vite noe om hva et godt uteareal består av

Ulike driftsformer for utendørs svinehold

Eksempler:

- Grisene er inne, men har tilgang til et uteareal/luftegård.
Utearealet er da ofte en strødd betongplattning
- Minst endring fra konvensjonell drift.
- Kun slaktegris ute og bare på sommeren
- Slaktegris ute både sommer og vinter
- Purker og smågris holdes utendørs, mens slaktegrisen holdes inne med tilgang til luftegård
- Alle aldersgrupper holdes utendørs hele året

Vekstskifte og beiterotasjon

- **Vekstskifte** = å variere hvilke planter som dyrkes på samme areal årlig
- Utendørs grisehold fungerer best ved bruk av vekstskifte
- Vekstskifte reduserer smitte, avrenning og næringsstofftap
- Mest mulig av gårdens areal bør legges inn i vekstskifte
- Ikke la grisen gå på det samme arealet oftere enn annet hvert år
- **Beiterotasjon** = å bytte på beiteareal jevnlig, avhengig av arealstørrelse, antall dyr og grunnforhold.

Skog

- Skog kan også brukes som uteareal
- Grisen liker godt å oppholde seg i skogen
- Disse arealene trenger også hvile mellom beiteperiodene
- Ulempen med skogsbeite er at man ikke får utnyttet gjødsla på dyrka areal

Uteareal

- Grisen får tilfredsstilt sine artstypiske behov - for eksempel å rote i jorda
- Skal være attraktivt for grisene
- Gjerne tilgang på trær eller skog
- Tilgang på tørr og lun liggeplass og mulighet for å søke ly (isolerte hytter, leskur eller husdyrrom)
- Areal må tilpasses dyretall, geografi og grisens atferd
- Arealer som ligger litt høyt i terrenget og er godt drenert - egner seg best
- Et stort og godt utformet areal gir grisen mulighet til å komme seg unna andre griser ved behov

Uteareal

- Grisen ønsker å skille mellom området hvor de spiser, hviler og legger fra seg avføring
- Type jord har noe å si - Leire er mindre egnet, sandjord er mer egnet
- Nedbørsrike områder, områder med mye og sterk vind, lange perioder med ekstrem kulde, frost og snø er lite egnet for utedrift med gris
- Mulighet for å skille ut syke eller skadde dyr

Mulighet for avkjøling

- **Tilgang til gjørmebad:**
 - Gjørmebad er viktig for å regulere kroppstemperaturen
 - Beskytter mot sola og insekter
- **Tilgang på skygge:**
 - Trær fungerer bra

Hytter

- Inneareal skal også være attraktivt for dyra:
 - Reelt valg mellom hvor de ønsker å oppholde seg
- Bruk av inneareal - Varierer etter mange ulike forhold
- Isolerte og flyttbare hytter:
 - Bruk mye strø, halm er et godt egnet underlag
 - Må være tilpasset omgivelsene og beskytte mot vær og temperatur
 - Må være tilpasset grisens størrelse og antall griser

Grisingshytter

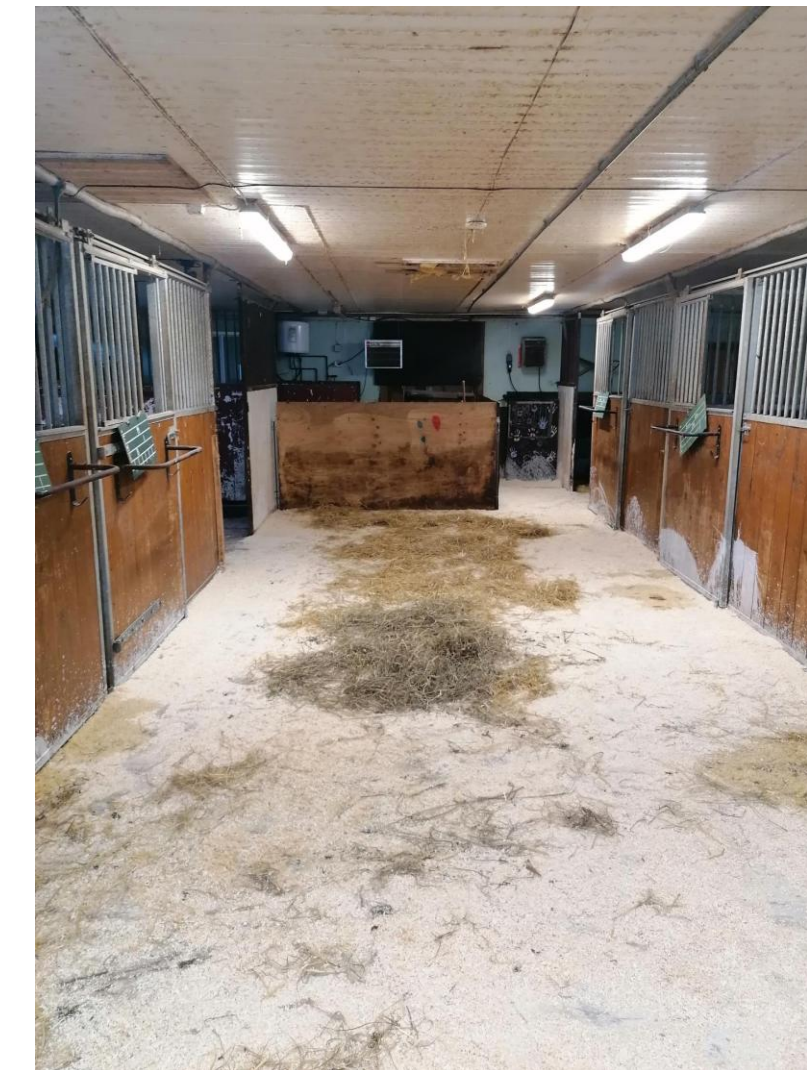
- Hytter med flyttbare grunder
- Tørt og varmt/lunt
- Purke med unger må ha nok plass
- Utformet for å unngå ihjelligging
- Inspeksjonsluke

Andre løsninger

- Bruk av eksisterende bygg hvor dyra kan gå inn og ut som de ønsker
- Ulempe:
 - Siden man ikke kan flytte rundt på disse, kan det bli mye belastning på jorda ved inngangen til bygget
- Hjemmelagde hytter/løsninger

Spørsmål – Ulike driftsformer og uteareal

- Nevn ulike måter å drive med utegris på
- Hva er viktig å tenke på når man skal lage et uteareal for gris?

Del 3: Praktiske løsninger

Læringsmål:

- Kunne noe om ulike praktiske løsninger ved utedrift

- Mulighet for å samle dyr når det er nødvendig:
 - For eksempel vaksinerer, parasittbehandling eller utvelgelse av dyr til slakt

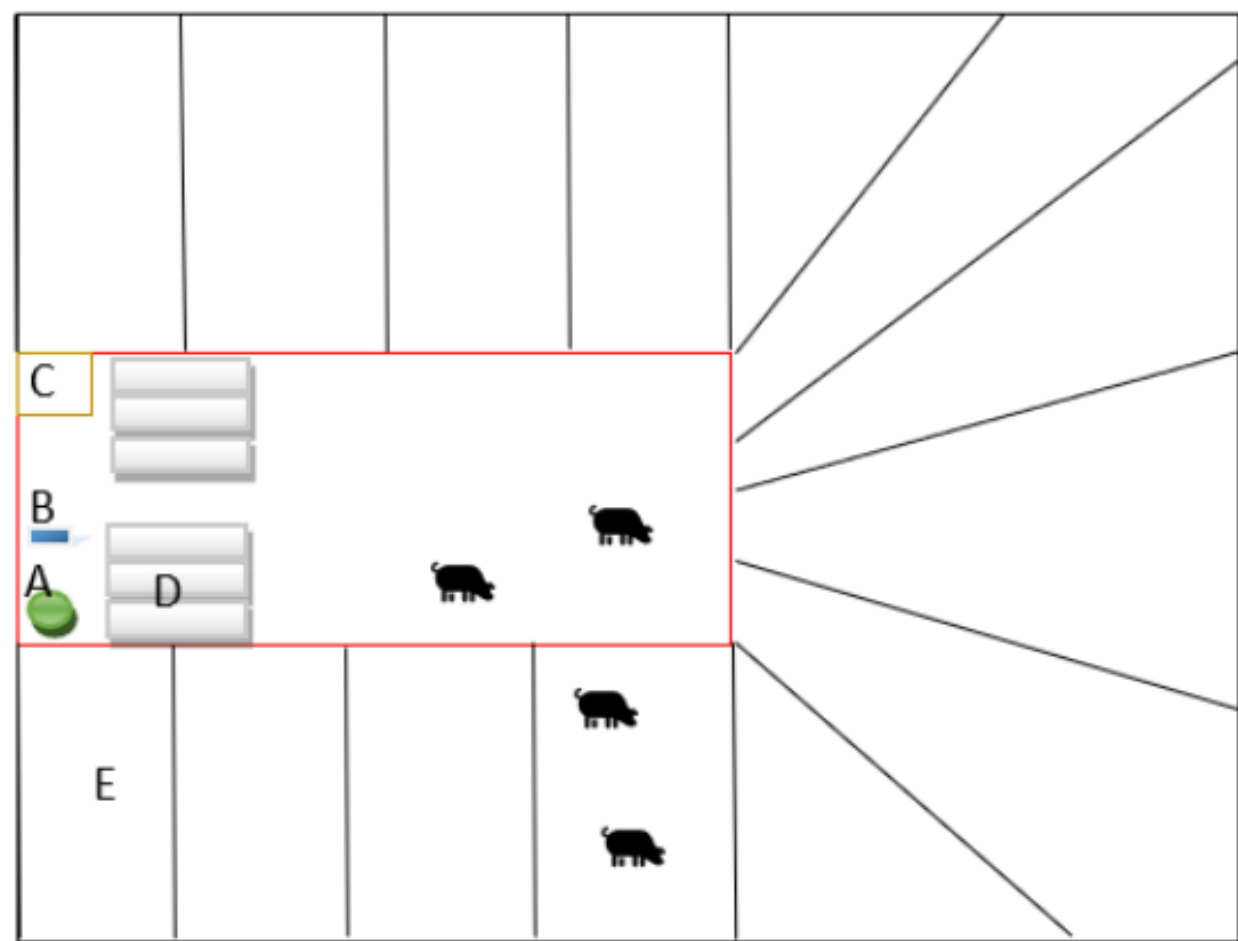

Inngjerding

- Strømgjerde er mest vanlig
 - En eller flere tråder
 - Elektrisk sauenetting
- Lite arbeidskrevende
- Effektivt for å holde grisen innenfor:
 - Grisen er redd for strøm
- Nedgravde småmaska nettinggjerdar kan også brukes
- Rovdyrsikre gjerdar - Dyre og krevende å vedlikeholde
- Gjerdar bør kontrolleres daglig

Vanntilgang

- Tilgang på rent vann er viktig også utendørs
- For å unngå gjørme, kan vanntrauet heves ved å for eksempel plasseres på en platting
- Har man eksisterende bygg, kan vannet tilbys innendørs

Kraftfôrtildeling

- Det finnes ulike typer automater
- Antall gris og hvor ofte man tenker å fylle på kan påvirke valget
- Flyttbare

Spørsmål – Praktiske løsninger

- Store arealer med mange griser kan by på noen utfordringer - Kan du tenke deg til noen?

Del 4: Helse og økonomi

Læringsmål:

- Vite noe om hvilke utfordringer rundt helse og økonomi man kan møte på ved utehold av gris

Helse – Noen punkter

- **Sykdomssmitte:**
 - Ukjent omfang av utegris gjør risikovurderinger vanskelig
 - Utegris er mer utsatt for smitte fra ville dyr og fugler
 - Mulighet for å holde dyra innendørs i en periode er et tiltak for å skjerme dyra
- **Parasitter:**
 - Innvollsorm er vanligere hos utegris
 - Beiterotasjon, riktig dyretetthet og parasittbehandling er viktig
- **Spedgrisdødelighet:**
 - Økt risiko for dødelighet første dager etter grising
 - Utforming av hytta og tørt og isolerende underlag er viktig

Trusler fra andre dyr

- **Rovdyr:**
 - Kan være utsatt, spesielt smågris
- **Andre arter:**
 - Smittespredere, forurensere
- **Tiltak:**
 - Gode gjerder
 - Renhold av fôrautomater
 - Sikker lagring av fôr

Areal og miljø

- **Helse:**
 - Økt risiko med gjørmete og fuktige arealer
- **Underlag:**
 - Unngå både for mye stein (beinproblemer) og for mykt jord (lite klauvslitasje)
- **Areal:**
 - Nok plass per dyr er viktig
- **Miljø:**
 - Planlegg for å redusere avrenning og erosjon
 - Bruk vegetasjonsbelter, fangdammer m.m.
- **Frossen mark:**
 - Øker risikoen for avrenning
- **Erfaring:**
 - Bønder har ulikt fokus på miljøtiltak

Økonomi

- **Investering:**
 - Lavere enn ved bygging av nytt fjøs
- **Energi:**
 - Høyere fôrforbruk og lengre oppfôringstid
- **Kostnader:**
 - Økologisk kraftfôr og økologiske livdyr er dyrere
- **Fôr:**
 - Mer grovfôr kan redusere kraftfôrbehovet
- **Økonomi:**
 - Produsenter må kompenseres eller selge produkter selv
- **Arbeid:**
 - Mer tilsyn gir økt arbeidsmengde
- **Marked:**
 - Betalingsvillighet hos forbruker øker (?)

Spørsmål – Helse og økonomi

- Hva kan være potensielle trusler for en gris på utegang?

Avslutning

- Potensialet for god dyrevelferd er stort
- Det er viktig med:
 - Stort nok og godt nok tilrettelagt uteareal
 - God driftsledelse
 - God kunnskap hos røkter
 - Faglig fundert rådgivning

Diskusjonsoppgaver

- Ut ifra det som jeg har snakket om i dag, er det noe som gjør deg mer eller mindre interessert i økologisk svinehold?
- Ta utgangspunkt i din gård eller en gård du kjenner.
Hva ville mulighetene og utfordringene ved oppstart av økologisk svineproduksjon vært?

Litteratur

- [Veileder for økologisk landbruk | Mattilsynet](#)
- [Forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr m.m. \(økologiforskriften\) - Lovdata](#)
- [NORSØK rapport nr 5 vol 8 2023 Helse og dyrevelferd ved utegang for gris og fjørfe.pdf](#)
- [NORSØK Rapport Nr 7 2023 Vol 8 Praktiske løsninger for utendørs grisehold.pdf](#)
- [NORSØK - Rapport om økologisk svinehold og nytt regelverk.pdf](#)

www.norsok.no